

För kännedom:

Nämnd med ansvar för Gymnasieskolan
Förvaltningschef med ansvar för Gymnasieskolan

Kommunstyrelsen

Rekommendation att teckna överenskommelse om gemensamma tilläggsbelopp för gymnasieskolan

Rekommendation

Styrelsen beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars 2013

att rekommendera länets kommuner och övriga kommuner som omfattas av Samverkansavtalet om gemensam gymnasierregion att teckna Överenskommelse om gemensamma tilläggsbelopp för gymnasieskolan

Bakgrund

Under vintern 2011/12 genomfördes en förstudie av kommunernas hantering av tilläggsbelopp. Denna presenterades för Utbildningsberedningen i mars 2012.

Utifrån den genomförda förstudien beslöt Utbildningsberedningen att uppdra till KSLs kansli att:

- Ta framförslag länsgemensamma tilläggsbelopp inom gymnasieskolan
- Genomlys och föreslå länsgemensamma lösningar för hela processen:
- ansökningsprocess, bedömningskriterier samt tillämpning inklusive
- uppföljning och utvärdering av beviljade insatser.

Överenskommelsens innehåll

Enligt gällande regelverk ska tilläggsbelopp lämnas för elever med ett omfattande behov av särskilt stöd och för modersmålsundervisning.

Det nu framtagna förslaget till riktlinjer innebär att skolhuvudmännen, för de program som omfattas av Samverkansavtalet om gemensam gymnasierregion och prislista, med start höstterminen 2013:

- tillämpar gemensamma riktlinjer för bedömning av tilläggsbelopp för extraordinärt stöd inom gymnasieskolan och den föreslagna modellen för nivåindelning av stödbehov och ersättningsbelopp.
- tillämpar den föreslagna beräkningsmodellen och prissättningen av ersättningen för modersmålsundervisningen.
- använder ungdoms- och elevdatabasen (UEDB) för administration av ersättningen/ tilläggsbelopp både för extraordinärt stöd och för modersmålsundervisning.

Tilläggsbelopp kan sökas för elever med sådan omfattande problematik som innebär stora svårigheter att klara studiegången. Målgruppen beskrivs i tre kategorier:

- Elever med medicinsk funktionsnedsättning
- Elever med fysisk funktionsnedsättning
- Elever med psykisk och/ eller betydande social funktionsnedsättning

Vidare förslås en nivåindelning i fem nivåer, A- E som beskriver graden av svårigheter och ersättningsbelopp per läsår.

Nivå A	Tilläggsbelopp/ ersättning utgår inte	
Nivå B	Tilläggsbelopp/ ersättning utgår inte	
Nivå C	Tilläggsbelopp/ ersättning	75 - 99 tkr
Nivå D	” ”	100 - 199 tkr
Nivå E	” ”	200 – tkr

Stödinsatser med en kostnad under 75 tkr bedöms rimligt att rymmas inom grundbeloppet/ programpengen.

Dialog och förankring

Styrgrupp för utredningsuppdraget har Förvaltningsgruppen för den gemensamma Gymnasierregionen varit. Utredaren har till sitt stöd haft en referensgrupp bestående av sakkunniga från Värmdö, Stockholm, Ekerö, Sollentuna, SKL samt KSL.

Förvaltningschefer och gymnasiechefer har informerats om utredningen på delregionala möten (Södertörns-, Nordväst- och Nordostkommunerna) och på förvaltningschefsmöten i september och i november presenterades och diskuterades utredningens förslag. KSL:s Stödab-grupp (ansvariga för elevhälsofrågor i kommunerna) fick i december en genomgång av förslaget och tillfälle att lämna synpunkter. Under utredningens gång har kontakt tagits med gymnasiechefer, handläggare och skolledare för inhämtande av uppgifter,

synpunkter och erfarenheter. Kontakterna har också varit ett led i förankringen av utredningens förslag.

Tidsplan och uppföljning

Utbildningsberedningen har gett KSL i uppdrag att följa upp riktlinjerna under 2014.

Ärendegång

Rekommendationen adresseras till kommunstyrelserna enligt den rutin som gäller vid beslut i KSLs styrelse. KSL överläter till kommunen att fatta beslut enligt gällande delegationsordning. Kommunerna ombeds meddela sina ställningstaganden genom att sända in protokollsutdrag från kommunstyrelse eller behörig nämnd.

Beslut om antagande av överenskommelse är att likställas med undertecknande.

Riktlinjerna börjar gälla från och med nämndbeslut i respektive kommun.

Svarsperiod

KSL önskar få kommunernas ställningstaganden så snart som möjligt med e-post till registrator@ksl.se

Frågor och information

Frågor med anledning av detta besvaras av:

Elisabeth Nordström, telefon 08-615 94 29, e-post elisabeth.nordstrom@ksl.se
Arne Stade, telefon 072 2408499, e-post arne.stade@bahnhof.se

Med vänlig hälsning

KOMMUNFÖRBUNDET STOCKHOLMS LÄN

Erik Langby
Ordförande

Madeleine Sjöstrand
Direktör

Bilaga

Gemensamma tilläggsbelopp - rapport

*Förslag till
gemensamma
tilläggsbelopp för
Stockholms läns
gymnasieskolor*

*Arne Stade
2013-03-22*

Innehållsförteckning

<i>Innehållsförteckning</i>	3
<i>1. Sammanfattning</i>	4
<i>2. Förslag till gemensamma tilläggsbelopp</i>	5
<i>3. Dialog och förankring</i>	5
<i>4. Bakgrund</i>	6
4.1 Elevantal på länets gymnasieskolor.	8
<i>5. Inledning</i>	8
5.1 Skolans generella ansvar för elever i behov av särskilt stöd	8
<i>6. Tilläggsbelopp för extraordinärt stöd</i>	10
6.1 Skollagen och Gymnasieförordningens regelverk	10
6.2 Tilläggsbelopp	11
<i>7. Riktlinjer för bedömning av Tilläggsbelopp</i>	12
7.1 Förutsättningar	13
7.2 Bedömningskriterier	13
7.3 Målgrupp	13
7.4 Likvärdigt och rättssäkert ansökningsförfarande	14
7.5 Ansökningshandlingar	14
7.6 Beslut	15
7.7 Ersättningsbelopp	15
<i>8. Nivåindelning av stödbehov och ersättningsbelopp</i>	16
8.1 Utbetalning via UEDB	17
8.2 Uppföljning	17
<i>9. Tilläggsbelopp för Modersmålsundervisning</i>	18
<i>10. Nuvarande ansökningsprocess, m m i kommunerna</i>	19
<i>11. Förslag till gemensam hantering av ersättning för modersmål</i>	20
11.1 Beräkningsmodell för ersättning/tilläggsbelopp	21

1. Sammanfattning

KSLs utbildningsberedning beslöt 2012-03-18 att, med utgångspunkt i genomförd Förstudie, ge kansliet i uppdrag att ta fram ett förslag till gemensamma tilläggsbelopp inom gymnasieskolan.

Utbildningsberedningen ansåg att det fanns uppenbara fördelar med en ökad samsyn beträffande kriterier för tilläggsbelopp och ansökningsprocessen för skolhuvudmännen. Samarbetet i den läns-gemensamma gymnasieregionen och även likvärdigheten för gymnasieeleverna skulle stärkas med ett gemensamt ramverk för tilläggsbelopp inom gymnasieskolan.

Från en del kommuner har framförts en oro för att antalet ansökningar tenderar att öka och man ser fram mot gemensamma riktlinjer för länets kommuner. Några förvaltningschefer och gymnasiechefer har lyft fram att det finns en risk att fokus hamnar mer på att ansöka om resurser för elever med omfattande behov av särskilt stöd än att man ute i skolorna ser över arbetssätten i undervisningen.

Enligt gällande regelverk ska tilläggsbelopp lämnas för elever med ett omfattande behov av särskilt stöd och för modersmålsundervisning. Tilläggsbeloppet är ett resurstillskott utöver det generella grundbelopp som skolan får för alla elever på de olika gymnasieprogrammen.

Utredningsarbetet har utgått från förstudien om tilläggsbelopp. Under utredningens gång har kontakt tagits med gymnasiechefer, handläggare och skolledare för inhämtande av erfarenheter, uppgifter och synpunkter. Olika modeller för bedömningskriterier och nivåer för ersättning av insatser har studerats och diskuterats.

För att få en djupare och tydligare bild än vad förstudien gav, kontaktades ett antal av länets kommuner. Dessa ombads beskriva de faktiska beslut om tilläggsbelopp som fattats föregående läsår. Bl.a. framkom att variationen på omfattningen av beviljade insatser var mycket stor och att flest beslut om insats tagits för ungdomar med någon form av neuropsykiatrisk problematik.

Utredningen föreslår läns-gemensamma riktlinjer för bedömning av tilläggsbelopp och ansökningsprocess för elever i behov av extraordinärt stödbehov och förslag till modell för beräkning av ersättning. Vidare föreslås en gemensam hantering samt beräkningsgrund av ersättning för modersmålsundervisningen.

Riktlinjerna är tänkta att vara ett stöd och en vägledning inför ansökan och beslut om tilläggsbelopp. Inte minst med tanke på elevernas rörlighet i länet bör hantering och bedömning, så långt möjligt, ske på ett likartat sätt. Det är angeläget att alla berörda har en samsyn på tillämpningen av regelverken för tilläggsbelopp.

2. Förslag till länsgemensamma tilläggsbelopp

Utredningen föreslår att skolhuvudmännen för de program som omfattas av samverkansavtalet och gemensam prislista, med start höstterminen 2013,

- tillämpar gemensamma riktlinjer för bedömning av tilläggsbelopp för extraordinärt stöd inom gymnasieskolan och den föreslagna modellen för nivåindelning av stödbehov och ersättningsbelopp.
- tillämpar den föreslagna beräkningsmodellen och prissättningen av ersättningen för modersmålsundervisningen.
- använder ungdoms- och elevdatabasen (UEDB) för administration av ersättningen/ tilläggsbelopp både för extraordinärt stöd och för modersmålsundervisning.

3. Dialog och förankring

Förvaltningsgruppen för den gemensamma Gymnasieregionen har varit styrgrupp för utredningen. Utredaren har till sitt stöd haft en referensgrupp bestående av

Catharina Lebel – Värmdö kommun

Daniel Bäckman - Stockholms stad

Anders Anagrius – Ekerö kommun

Annette Hedlin - Sollentuna kommun

Eva-Lena Arefäll – SKL

Elisabeth Nordström – KSL

Desirée Sjölin Lundberg– KSL

Förvaltningschefer och gymnasiechefer har informerats om utredningen på delregionala möten (Södertörns-, Nordväst- och Nordostkommunerna). På förvaltningschefsmöten i september och i november presenterades och diskuterades utredningens förslag.

KSL s Stödab-grupp (ansvariga för elevhälsofrågor i kommunerna) fick i december en genomgång av förslaget och tillfälle att lämna synpunkter. Under utredningens gång har kontakt tagits med gymnasiechefer, handläggare och skolledare för inhämtande av uppgifter, synpunkter och

erfarenheter. Kontakterna har också varit ett led i förankringen av utredningens förslag. Kontakt har även tagits med några kommuner utanför Stockholms län.

4. Bakgrund

Alla kommuner i Stockholms län samt Håbo kommun i Uppsala län ingår i ett samverkansområde med samtliga nationella program vid de kommunala gymnasieskolorna.

Samverkansavtalet ger eleverna möjlighet att söka utbildning var som helst i länet och har väsentligt bidragit till att öka gymnasieelevernas rörlighet inom regionen. Ett stort antal elever i Stockholms län studerar utanför den egna kommunens kommunala gymnasieskolor. Drygt 40 % av eleverna togs in i fristående skolor och drygt 20 % togs in i annan kommuns gymnasieskola höstterminen 2010.

Samverkansöverenskommelsen innebär också att man är överens om gemensamma programpriser för de nationella programmen.

Under vintern 2011/12 genomfördes en förstudie av kommunernas hantering av tilläggsbelopp. Denna presenterades för utbildningsberedningen i mars 2012.

Utifrån genomförd förstudie beslöt utbildningsberedningen att uppdra till kansliet att gå vidare med ett genomförandeuppdrag av tilläggsbelopp inom gymnasieskolan och

- Ta fram länsgemensamma tilläggsbelopp inom gymnasieskolan.
- Genomlys och föreslå länsgemensamma lösningar för hela processen: ansökningsprocess, bedömningskriterier samt tillämpning inklusive uppföljning och utvärdering av beviljade insatser.

Några av skälen för en fördjupad studie var att kriterier och rutiner för tilläggsbelopp inte var lika genomarbetade för gymnasiet som för grundskolan och för förskolan. Ett annat skäl till uppdragets avgränsning var att elevernas rörlighet inom gymnasierregionen är mycket stor och för att upprätthålla elevens rättssäkerhet förutsätts en hög grad av gemensam syn på och hantering av tilläggsbelopp.

KSL:s förstudie om tilläggsbelopp visade att rutiner och kunskap ofta saknades för att ansöka om tilläggsbelopp för elever i behov av

extraordinära stödinsatser. Helt klart är att detta är en komplex och svår fråga för de allra flesta skolor och kommuner.

I och med att eleverna går över till gymnasieskolan minskar antalet elever som tilläggsbelopp söks för. Det är svårt att säkert avgöra skälen till detta. Några orsaker som handläggare och skolledare i kommunerna framfört är att det vid val av gymnasieprogram sker en uppdelning/"sortering" av elever, där vissa program förväntas ha större möjligheter att möta elever med svårigheter.

Skolans miljö och programmets art avgör ofta om stödinsatser sätts in eller inte. Många av de obehöriga eleverna återfinns också på något av de fem introduktionsprogrammen. Vanligt är också att elever med stora svårigheter redan i grundskolan erbjuds att gå i en "liten grupp", d.v.s. en särskild klass t.ex. aspergerklass eller liknande, när de börjar gymnasiet. Flera gymnasierectorer menar också att det finns stora brister i överlämnandet av information från grundskolan och att det ofta tar lång tid innan man upptäcker elever med extra stort stödbehov. För elever med hörselnedsättning, synnedsättning, rörelsehinder eller annan funktionsnedsättning finns också specialklasser samt de riksrekryterande gymnasiala utbildningarna.

För att få en tydligare bild över beslut om insatser och tilläggsbelopp togs kontakt med ett antal kommuner (Botkyrka, Huddinge, Nacka, Järfälla, Sollentuna, Stockholm, Sundbyberg, Tyresö, Täby, Upplands Väsby, Vallentuna och Värmdö). Kommunerna ombads beskriva de faktiska beslut om tilläggsbelopp som fattats under föregående läsår.

Utifrån inkomna uppgifter har vissa slutsatser dragits, vilka sannolikt också ger en bild som stämmer för hela länet.

- Antalet ansökningar och även beviljade insatser är relativt få. Det finns dock skillnader mellan kommunerna. Alltifrån enstaka beslut, i en kommun inget alls, till några tiotal beslut om tilläggsbelopp i några av kommunerna.
- Variationen är mycket stor på omfattningen av beviljade insatser, alltifrån enstaka veckotimme assistentstöd till 1/1- assistent. I något enstaka fall har beviljats mer än heltidsassistent. Storleken på beviljat belopp/elev/ termin har motsvarande spridning, från 7 tkr till ca 260 tkr.
- Av de elever som skolan beviljats tilläggsbelopp för har en övervägande andel någon form av neuropsykiatrisk problematik.
- Eleverna återfinns på alla program, möjligen finns något fler på de högskoleförberedande programmen.

- Beviljade insatser är oftast av karaktären ”omfattande personligt stöd/ pedagogiskt stöd” i form av assistent.

4.1 Elevantal på länets gymnasieskolor

Det finns ca 60 kommunala gymnasieskolor och ca 120 fristående gymnasieskolor i länet med nationella program. De två största kommunala gymnasieskolorna har mer än 2 000 elever och den största fristående skolan har drygt 1 500 elever.

Det finns tolv fristående och en kommunal gymnasieskola som har 100 eller färre elever.

Utredningen vill peka på att de riktigt små skolorna kan ha svårigheter att utifrån sina budgetförutsättningar sätta in tillräckliga stödinsatser, i de fall man har flera elever med omfattande stödbehov. I lagstiftningen finns inget stöd för att ta hänsyn till detta.

Antal elever (ca)	Antal kommunala gymnasieskolor	Antal fristående gymnasieskolor
> 1 500	3	1
1 001 - 1 500	13	2
701 - 1 000	9	5
251 - 700	31	47
101 - 250	7	48
< 100	1	15

Uppgifter från Gymnasieintagningen, höstterminen 2012. Skolor med de nationella programmen.

5. Inledning

5.1 Skolans generella ansvar för elever i behov av särskilt stöd

”Skolan ska ge alla elever den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen”¹.

¹ Skolverket, juridisk vägledning juni 2012

Den gemensamma programpengen, som man överenskommit om i länet, är att betrakta som grundbelopp. Programpengen ska täcka alla kostnader utom för modersmål och extraordinärt stöd.

Grundbeloppet ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen eller kommunerna i samverkansområdet tillämpar vid resursfördelningen till den egna verksamheten.²

Bestämmelserna kring grundbelopp innebär att såväl fristående som kommunala gymnasieskolor inom ramen för programpengen ska kunna ge stöd åt flertalet elever. Både fristående och kommunala skolor ska kunna anpassa sin organisation så att hänsyn tas till elevens behov och förutsättningar. Skolan ska inom ramen av tilldelade resurser/programpeng vid behov göra individrelaterade anpassningar av den ordinarie undervisningen.

Enligt Högsta Förvaltningsdomstolen³ ska näst intill alla elevers stödbehov för att klara studiegången tillgodoses inom ramen för grundbeloppet. Kostnaderna för de insatser som har anknytning till undervisningen ska täckas av den ersättning som betalas ut i form av grundbelopp/programpeng. Detta framgår både i skollag och gymnasieförordning och bekräftas i flera utslag i Förvaltningsrätten⁴.

Ett exempel från en kommuns riktlinjer,
"Stödbehov hos elever med inlärningsproblematik, lättare samspelsproblematik, lättare kommunikationsproblematik, samt lätt och måttlig koncentrationsproblematik eller psykosocialproblematik ska kunna mötas inom ramen för grundorganisationen som finansieras med grundbelopp/programpeng."

Ett flertal undersökningar och rapporter från Skolverket belyser problematiken kring gymnasieelevers studieavbrott och bristande stödinsatser. En Skolverksstudie⁵ visar att var tionde elev byter gymnasieprogram under sina två första gymnasieår och att de ofta får räkna med upp till totalt fyra eller fem år i gymnasieskolan. Studien pekar bl. a på att "elever med stora stödbehov sannolikt är överrepresenterade bland de ungdomar som byter program."

Om det framkommer att en elev riskerar att inte nå kunskapsmålen ska detta anmälas till rektor, som ska låta utreda om eleven behöver särskilt

² Förvaltningsrätten i Karlstad 2012-01-23, mål nr 6-11

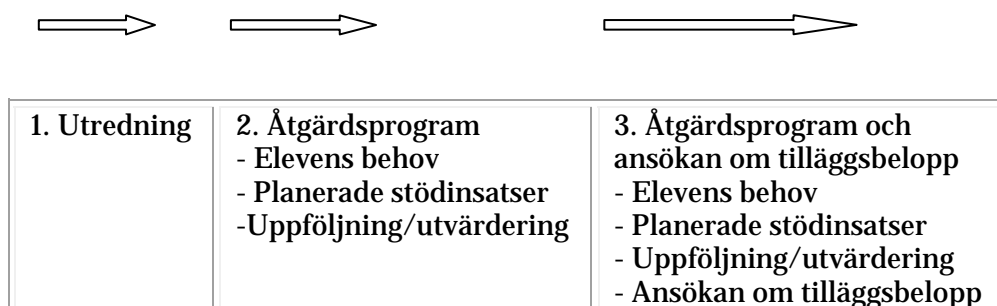
³ Högsta Förvaltningsdomstolen 2012-06-07, mål nr 4314-11

⁴ Förvaltningsrätten i Stockholm 2012-01-18, mål nr 3215-11

⁵ Skolverkets aktuella analys 2011, Gymnasieelevers byten av program och skolor.

stöd. Visar utredningen att eleven har behov av särskilt stöd ska rektor besluta om särskilt stöd för eleven som beskrivs i ett åtgärdsprogram.⁶ I en rapport från Skolinspektionen⁷ påtalas att på var femte granskad gymnasieskola får elever inte det särskilda stöd de har rätt till. Mer än hälften av skolorna brister också i att utarbeta åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav då en elev har behov av särskilda stödinsatser.

Rektors ansvar vid signaler om att en elev inte klarar sin utbildning kan beskrivas på följande sätt.

Det finns ingen klar definition av begreppet ”behov av särskilt stöd” och det kan finnas olika orsaker till att en elev är i behov av särskilt stöd. Många elever stöter någon gång under sin skoltid på svårigheter och behöver under kortare tid särskilda stödåtgärder. Andra elever behöver stöd under hela skoltiden på grund av sjukdom, sociala förhållanden, funktionsnedsättning eller svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen av andra orsaker. Svårigheterna kanske inte innebär en omedelbar risk för att eleven inte ska uppnå målen, men skolan ska ändå utreda om särskilt stöd behövs.⁸

6. Tilläggsbelopp för extraordinärt stöd

6.1 Skollagen och Gymnasieförordningens regelverk⁹

Den som godkänts som huvudman för fristående verksamhet och fått tillstånd att driva en skola eller utbildning, har rätt till ersättning från elevens hemkommun. Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten och bidraget består av ett grundbelopp och i vissa fall ett tilläggsbelopp. Bidraget ska beräknas efter samma grunder som kommunen/ kommunerna i samverkansområdet tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten av samma slag. Det

⁶ Skollagen 2010:800, 3kap. 8- 9 §

⁷ Skolinspektionen 40-2012:2991

⁸ Skolverkets aktuella analys 2011, Gymnasieelevers byten av program och skolor, sid 3

⁹ Skollagen 2010:800 3 kap. 8 §, Gymnasieförordningen 2010:2039, 14 kap 7 §

innebär att elev på fristående gymnasieskola eller på annan kommuns gymnasieskola ska ges samma förutsättningar som elev i den egna verksamheten.¹⁰

Det är kommunens/ kommunernas budget för verksamheten det kommande året som ligger till grund för bestämningen av bidragen till fristående skolor och annan enskild verksamhet.

Fristående skolor kan överklaga en kommuns bidragsbeslut hos förvaltningsrätten. Detta gäller både grundbelopp och tilläggsbelopp.

6.2 Tilläggsbelopp

Utifrån gällande regelverk har skolan ett särskilt ansvar för de elever som är i behov av särskilt stöd och omfattas av en varaktig och bestående funktionsnedsättning.

För en elev med omfattande behov av särskilt stöd kan skolan utöver grundbelopp söka ett tilläggsbelopp. ”*Tilläggsbelopp är endast avsett att ge möjlighet till särskild ersättning för enskilda elever som har omfattande behov av särskilt stöd.*”¹¹

Med tilläggsbelopp enligt 16 kap. 54 §, 17 kap. 34 § och 19 kap. 47 § skollagen (2010:800) avses ”*ersättning för assistenthjälp, anpassning av lokaler eller andra extraordinära stödåtgärder som inte har anknytning till undervisningen*”.

Tilläggsbeloppet är också avsett att främja inkludering av elever med särskilda svårigheter i den reguljära undervisningen.

Med utgångspunkt i den grundläggande principen om likabehandling ska vid utbildning i fristående skola extra resurser tilldelas för elev vars omfattande behov av särskilt stöd skulle kräva extra resurser i form av tilläggsbelopp om eleven hade gått i hemkommunens skola. Högsta Förvaltningsdomstolen slår fast detta bl. a i mål 4314-11.

Kostnaderna för stödet ska vara omedelbart kopplade till en enskild elev och ha samband med elevens särskilda behov och förutsättningar för att kunna fullgöra sin gymnasieutbildning. Beslut om tilläggsbelopp ska fattas för varje enskild elev, vilket innebär att en kommun inte kan inkludera tilläggsbelopp i grundbeloppet/programpengen. Av en dom i Förvaltnings-

¹⁰ Likabehandlingsprincipen, SKL, cirkulär 09:41

¹¹ Förarbeten till skollagen, prop. 2008/2009:171 s.42 f.

rätten i Karlstad¹² framgår dock att det kan vara möjligt att i resursfördelningen till den kommunala verksamheten lägga tilläggsbelopp som ett schablontillägg utöver grundbeloppet. Detta gäller dock inte i resursfördelningen till fristående skolor.

Enligt flera domar i förvaltningsrätten behöver inte tilläggsbeloppet täcka hela kostnaden för stödinsatsen. Visst stöd ingår i tilldelningen av grundbelopp.

För att kunna bedöma om en elev har så omfattande behov av stöd och att rätt till tilläggsbelopp föreligger för skolan, krävs det att elevens stödbehov klarlagts och bedömts. En utredning och eventuellt åtgärdsprogram ska alltid göras när det finns signaler på att en elev inte bedöms klara sin utbildning.¹³

I domen hos Högsta Förvaltningsdomstolen understryks dels att tilläggsbelopp endast ska lämnas i undantagsfall, dels att en utredning klart måste visa att eleven har omfattande behov av särskilt stöd.

*"Var gränsen går när en elev behöver extraordinärt stöd och är berättigad till tilläggsbelopp är inte närmare reglerat utan måste beskrivas i det enskilda fallet."*¹⁴

Det är alltid elevens behov för att klara utbildningen, inte elevens diagnos, som ska bedömas inför beslut om tilläggsbelopp.

7. Riktlinjer för bedömning av tilläggsbelopp

Med tydliga och gemensamma spelregler och ansökningsprocess ökar förutsättningar för att elever kan få extraordinärt stöd i enlighet med styrdokumenterna på lika villkor. Detta oavsett om de finns i den egna kommunens eller annan kommuns gymnasieskola, eller i en fristående gymnasieskola.

Inom varje kriteriegrupp som föreslås nedan finns stora variationer av funktionsnedsättningsproblematik, vilket också medför olika behov av stödinsatser.

¹² Förvaltningsrätten i Karlstad 2012-01-23, mål 6-11

¹³ Skollagen 3 kap. 9§, Gymnasieförordningen 8 kap. 1§

¹⁴ Högsta Förvaltningsdomstolen, mål 4314-11, sid 3

7.1 Förutsättningar

Tilläggsbelopp utgår för enskild elev som har stora svårigheter att följa undervisningen och behöver kompensatoriska hjälpmedel, utökat vuxenstöd eller annan insats under stor del av skoldagen.

Bestämmelserna kring grundbelopp innebär att såväl fristående som kommunala gymnasieskolor inom ramen för programpengen ska kunna ge stöd åt flertalet elever. Både fristående och kommunala skolor ska kunna anpassa sin organisation så att hänsyn tas till elevens behov och förutsättningar. Kostnader för t ex. stöd i form av extra undervisning, individualiserat lärande, specialpedagogiska insatser eller undervisning i en särskild grupp som syftar till att hjälpa elever med inlärningsvärigheter att nå målen, berättigar inte till tilläggsbelopp. Kostnaden för dessa insatser ska täckas av den ersättning som betalas ut i form av programpeng.

- Tilläggsbeloppet ska vara omedelbart kopplat till enskild elev och ha samband med dennes särskilda behov och förutsättningar.
- Tilläggsbeloppet avser endast ersättning för extraordinära stödåtgärder, som inte har koppling till undervisningen.
- Eleven har en funktionsnedsättning eller sjukdom av mer varaktig karaktär vilken medför ett omfattande behov av särskilt stöd, som inte kan tillgodoses med organisatoriska eller pedagogiska insatser.

7.2 Bedömningskriterier

Kriterier för bedömning av stödbehov avgör inte elevens rätt till stöd utan är ett hjälpmedel för att avgöra skolans rätt till att erhålla tilläggsbelopp. Som framgår i en dom i Högsta Förvaltningsdomstolen är inte enbart en ställd diagnos tillräcklig stark grund för att anse att diagnosen som sådan medför ett behov av extraordinära åtgärder¹⁵.

7.3 Målgrupp

Tilläggsbelopp kan sökas för elever med sådan omfattande problematik som innebär stora svårigheter att klara studiegången.

- **Elever med medicinsk funktionsnedsättning**
Elever som, på grund av sjukdom eller skada, under en längre tid behöver kompensatoriska hjälpmedel, tekniska hjälpmedel och/ eller individuellt hel- eller deltidsstöd för att följa utbildningen och där skadan riskerar att förvärras om inte stöd ges.

¹⁵ Högsta Förvaltningsdomstolen 2012 -06-07, mål 4314-11

- **Elever med fysisk funktionsnedsättning**
Elever med fysisk problematik, rörelsehinder, synnedsättning, hörselnedsättning eller omfattande språkstörning motsvarande specialskolans elevkrets. Dessa elever behöver antingen omfattande individuellt stöd, kompensatoriska hjälpmedel och/ eller tekniska hjälpmedel.
- **Elever med psykisk och/eller betydande social funktionsnedsättning**
Elever med sådan problematik att riskinslag föreligger för sig själva eller för andra i sin omgivning och/eller elever med mycket stora svårigheter i socialt samspel och kommunikation. Dessa elever klarar inte sina sociala kontakter (med skolans personal och andra elever) utan ett individuellt vuxenstöd. Det kan även vara elever med betydande svårigheter i koncentration, strukturering, uthållighet.

I någon av dessa tre kategorier kan rymmas elever med funktionsnedsättning inom särskolans personkrets där vårdnadshavare inte medgivit skolgång inom gymnasieskolan.

7.4 Likvärdigt och rättssäkert ansökningsförfarande

Ansökan görs för ett läsår i taget och kan göras under pågående läsår och gäller i normalfallet läsåret ut.

Beträffande elever som ska fortsätta vidare till högre årskurs kan ett riktmärke vara att en ansökan inför ett nytt läsår bör inkomma under april månad.

7.5 Ansökningshandlingar

Ansökan ska göras på hemkommunens formulär och innehålla följande uppgifter,

- Gymnasieskolans namn.
- Elevens namn och personuppgifter.
- Elevens gymnasieprogram och årskurs
- Planerad stödinsats.
- Beskrivning över hur insatserna kommer att följas upp och utvärderas.
- Kontaktperson på skolan och ev annan myndighet.

Till ansökan ska bifogas

- Ett åtgärdsprogram som beskriver stödbehov och vilka insatser som ska genomföras.

- Vid förnyad ansökan ska ett nytt åtgärdsprogram upprättas och en utvärdering av tidigare insats redovisas.
- Redovisning av elevens individuella studieplan, studiesituation och resultat.
- Relevanta utredningar från psykolog, kurator och/eller läkare.

7.6 Beslut

Beslut om att avslå eller tillstyrka ansökan om tilläggsbelopp tas utifrån de underlag i form av åtgärdsprogram och övriga handlingar som inkommit. Ett beslut fattas enskilt för varje elev och gäller i normalfallet för ett läsår i taget.

Beslut fattas efter att komplett ansökan mottagits och ersättning utbetalas i månaden efter.

Information om hur beslut kan överklagas till Förvaltningsrätten ska bifogas det skriftliga beslutet till de fristående gymnasieskolorna.

7.7 Ersättningsbelopp

Tilläggsbeloppet är ett resurstillskott utöver programpengen.

Elevens studiesituation och program kan ha betydelse för bedömningen av storlek på stödinsats och ersättning.

Ersättning beräknas utifrån en uppdelning av stödbehovet i fem nivåer.

- A. Mindre stödbehov
- B. Måttligt stödbehov
- C. Tydligt stödbehov
- D. Omfattande stödbehov
- E. Mycket omfattande stödbehov

Stödinsatser inom Nivå A och B ryms inom skolornas ordinarie resurstilldelning, d.v.s. programpengen.

8. Nivåindelning av stödbehov och ersättningsbelopp

För att underlätta fastställande av ersättning tillämpas utifrån en nivåindelning av stödbehov en modell med fasta ersättningsbelopp.

Behovsgrupper	Grad av svårigheter	Kännetecken	Ersättning per läsår
Nivå A	Mindre medicinsk problematik, fysisk, psykisk och/ eller social funktionsnedsättning	Eleven behöver stöd – ibland . Eleven är ganska självständig och behöver visst stöd under någon enstaka lektion/ undervisningssituation i veckan för att följa undervisningen	Tilläggsbelopp utgår inte. Medel för dessa behov ryms inom programpengen.
Nivå B	Måttlig medicinsk problematik, fysisk, psykisk och/ eller social funktionsnedsättning	Eleven behöver stöd . Personligt stöd av tillfällig karaktär behövs under skoldagen på enstaka lektioner/ undervisningssituationer för att komma igång med nya moment eller i oväntade situationer.	Tilläggsbelopp utgår inte. Medel för dessa behov ryms inom programpengen.
Nivå C	Betydande medicinsk problematik, fysisk, psykisk och/ eller social funktionsnedsättning	Eleven behöver mer stöd – ett stöd som är frekvent och sammanhållet . Personligt stöd och/ eller stort behov av hjälpmedel krävs i flertalet undervisningssituationer för eleven ska kunna följa undervisningen.	75 – 99 tkr
Nivå D	Omfattande medicinsk problematik, fysisk, psykisk och/ eller social funktionsnedsättning	Eleven behöver i stort sett stöd hela skoldagen/ alla lektioner . Personligt stöd och/eller stort behov av omfattande hjälpmedel krävs för att eleven ska kunna följa undervisningen.	100 – 199 tkr
Nivå E	Mycket omfattande medicinsk problematik, fysisk, psykisk och/ eller social funktionsnedsättning	Eleven behöver ett mycket omfattande personligt stöd . Minst en personal och/ eller mycket omfattande behov av hjälpmedel krävs för att eleven ska kunna följa undervisningen. Ständig uppmärksamhet krävs på grund av risk för t ex kramper eller olyckor.	200 tkr - I mycket speciella situationer kan en individuell prövning göras och ett högre belopp utbetalas.

8.1 Utbetalning via UEDB

Ungdoms- och elevdatabasen bör användas för att hantera utbetalningen av tilläggsbelopp för extraordinärt stödbehov mellan kommuner och till de fristående skolorna. I databasen får alla skolor/ kommuner en överskådlig och aktuell bild, både av kostnader och vilka elever som har beslut om tilläggsbelopp. Den ger förutsättningar som underlättar och effektiviserar administrationen av debitering/ersättning mellan kommunerna och fristående skolor. I UEDB skapas betalningsunderlag och alla betalningsströmmar, såväl mellan kommuner och mellan kommuner och fristående gymnasieskolor administreras i den gemensamma databasen. Ersättningen utbetalas månadsvis om inte annat har överenskommit. Från de kommuner som har egna ekonomisystem, (Extens eller Pro Capita, m fl.) överförs automatiskt uppgifterna till ungdoms- och elevdatabasen.

8.2 Uppföljning

Uppgifterna i UEDB kan även vara ett underlag för uppföljning. I en rapport från Skolverket framhålls att, " En framgångsfaktor i kommuners och skolors resursfördelning är en aktiv och medveten uppföljning av resursfördelningen."¹⁶

I samband med beslut om tilläggsbelopp bör hemkommunen slå fast hur uppföljning av tilldelning av tilläggsbelopp ska ske. Utgångspunkt ska vara det åtgärdsprogram som beskriver de insatser som planerats för att stödja eleven. Ett minimikrav är att skolan vid läsårets slut eller i förekommande fall när man söker på nytt inför kommande läsår kommer med en skriftlig rapport.

Exempel på frågeställningar kan vara,

- Vilka av målen i åtgärdsprogrammet har uppnåtts?
- Vilka resurser har använts och hur har insatserna genomförts?
- På vilket sätt har tilläggsbeloppet påverkat hur eleven klarat sin skolgång och hur ser studieresultaten ut?
- Hur ser elevens situation ut (bl. a. frånvarosituationen) och hur ser bedömningen ut framöver?

¹⁶ Skolverkets rapport, Resursfördelning till grundskolan – rektorers perspektiv.

9. Tilläggsbelopp för Modersmålsundervisning

Tilläggsbelopp avser även att täcka kostnader för elev som får modersmålsundervisning.

Alla elever som talar ett annat språk hemma har möjlighet att få modersmålsundervisning under sin gymnasietid.¹⁷

En huvudman ska anordna modersmålsundervisning om minst 5 elever önskar sådan undervisning. Undervisningen vid en fristående gymnasieskola kan antingen anordnas vid skolan eller genom att skolan träffar avtal med någon annan om undervisningen.

Modersmålsundervisning är ett eget ämne i gymnasiet och målet är att eleven ska tillgodogöra sig arbetet i skolan och samtidigt utveckla sin tvåspråkiga identitet och kompetens. Gymnasiestudierna bygger vidare på grundskolans kunskaper eller motsvarande och ska hjälpa eleven att utveckla sina färdigheter i att tala, läsa, skriva och lyssna på sitt modersmål. Eleverna skall också få möjlighet att utveckla kunskaper om sitt modersmål och dess litteratur.

Modersmålsundervisning består av två delar - undervisning i språket och studiehandledning på språket. Rektor beslutar om en elev får undervisning i sitt modersmål och kan ansöka om tilläggsbelopp hos elevens hemkommun.

För elever som påbörjat gymnasieutbildning hösten 2011 eller senare (Gy-11) finns tre kurser,

- Modersmål 1, 100 gymnasiepoäng.
- Modersmål 2, 100 gymnasiepoäng.
- Aktiv tvåspråkighet, 100 gymnasiepoäng.

En elev har rätt att få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Studiehandledningen är en insats som kan sättas in för elev som behöver stöd i sin kunskapsutveckling och syftar till att stödja elevens inläring. Studiehandledningen ska räknas som särskilt stöd och det är skolans rektor som bestämmer när en elev ska erbjudas studiehandledning på sitt modersmål. Det innebär att kostnaden för studiehandledning ska täckas av programpengen/ grundbeloppet¹⁸.

¹⁷ Skollagen 2010:800, 15 kap. 19§, Gymnasieförordningen 2010:2039, 4 kap. 15 §, 9 kap. 9§

¹⁸ Uppgift från Skolverket

10. Nuvarande ansökningsprocess, mm i kommunerna

Av rapporten *Ensamkommande barn i Stockholms län- utbildning*¹⁹ framgår att modersmålsundervisning och studiehandledning fungerar mycket olika i länet. I vissa kommuner finns inget av detta, i andra ges undervisning på modersmålet eller studiehandledning om man har tillgång till lärare. Ytterligare några har egna enheter eller "språkcentra", som erbjuder undervisning och studiehandledning. Samarbete finns mellan skolor inom kommunerna men också över kommungränserna när det gäller undervisning i modersmål. En regional samverkan även kring studiehandledning är önskvärd och skulle kunna vara en väg till ökad måluppfyllelse.

Även i en rapport från Skolinspektionen²⁰ påtalas att gymnasieskolorna har svårigheter att erbjuda studiehandledning på modersmålet till elever som har behov av det.

På de allra flesta gymnasieskolor är det studie- och yrkesvägledaren som i början på läsåret informerar eleverna om vilka möjligheter som finns att få modersmålsundervisning. Skolorna har oftast särskilda blanketter för ansökan/ anmälan till undervisning i modersmål.

Beträffande ansökningstider är det oftast (för elever som påbörjar sin gymnasieutbildning) första veckan i september som gäller som sista ansökningstid. Detta för att få ihop en undervisningsgrupp och hinna med kursen.

Några kommuner har en samordnad (i kommunal regi) organisation för att kunna bedriva en så effektiv modersmålsundervisning som möjligt. Undervisningen är ofta förlagd till tider utanför den vanliga skoldagen och man har i många fall samordnat schemaläggningen som gör det möjligt för elever att resa till annan skola än den man går sitt gymnasieprogram på. Elever på fristående skolor erbjuds att följa undervisningen där. Fristående skolor erhåller bidrag/tilläggsbelopp om de anordnar modersmålsundervisning i egen regi.

I samband med den tidigare förstudien och i kontakter med kommunerna framkom att eleverna ofta redan i samband med sin ansökan till gymnasiet bifogar en anmälan om att de vill fortsätta med sitt modersmål även på gymnasiet. I flera kommuner/ skolor får eleven lämna en ansökan i

¹⁹ KSL Rapport- kartläggning, Kerstin Ekenberg 2011-05-23

²⁰ Skolinspektionens Rapport 40-2012:2991

samband med terminsstart. I vissa fall skickar den fristående skolan in en elevlista till kommunen och den kommunala skolan anmäler sitt behov i samband med terminsstart.

Idag utnyttjas möjligheten att i den nya elevdatabasen, UEDB, skriva in deltagande i modersmålsundervisningen endast av ett fåtal skolor och kan ses som en information till hemkommunen. I några fall har hemkommunen (utifrån en ansökan/information på annat sätt) lagt in uppgifter om modersmålsundervisning i databasen (hemkommun, person ID, tider och månadsbelopp).

Några exempel på ersättningsbelopp för modersmålsundervisning,

3 500 kr/elev/ termin

3 050 kr/elev/ termin

2 250 kr/elev/ termin

3 817 kr/ elev/ termin

5 000 kr/elev/ termin

Kommentar

Av inlämnade uppgifter framgår att det finns en stor variation i tilläggsbeloppets storlek för modersmålsundervisning. Modersmålsundervisningen bedrivs oftast 1 -2 timmar(60 min) i veckan och börjar vanligen några veckor in på läsåret.

11. Förslag till gemensam hantering av ersättning för modersmål

I kontakter och möten med förvaltningschefer och gymnasiechefer har framkommit att man gärna ser en gemensam prissättning och förenklad administration/ansökningsprocess av modersmålsundervisningen.

Ungdoms- och elevdatabasen bör användas för att hantera utbetalningen av tilläggsbelopp för modersmålsundervisning. I databasen får alla skolor/kommuner en överskådlig och aktuell bild, både av kostnader och vilka elever som har beslut om tilläggsbelopp. Den ger förutsättningar som underlättar och effektiviserar administrationen av debitering/ersättning mellan såväl kommuner och mellan kommuner och fristående skolor. I UEDB skapas betalningsunderlag och alla betalningsströmmar, såväl mellan kommuner och mellan kommuner och fristående gymnasieskolor administreras i den gemensamma databasen. Ersättningen utbetalas månadsvis. Från de kommuner som har egna ekonomisystem, (Extens eller Pro Capita, m fl.) överförs automatiskt uppgifterna till ungdoms- och elevdatabasen.

Uppgifterna i UEDB kan även vara ett underlag för uppföljning av modersmålsundervisningen.

På varje skola måste finnas en ansökan om modersmålsundervisning. Ansökan, tillstyrkt av rektor skickas till hemkommunen, som fattar beslut för varje elev om att medge tilläggsbelopp.

11.1 Beräkningsmodell för ersättning/tilläggsbelopp

En huvudregel bör vara att elev får sin undervisning i modersmålet på den skola hon/ han studerar. I de fall detta inte är möjligt bör undervisningen erbjudas i samverkan med näraliggande skolor.

Det är rimligt att anta att kostnaderna för modersmålsundervisningen är lika oavsett vilken kommun eller skola som anordnar den.

Utgångspunkter för att fastställa kostnaden/ tilläggsbeloppets storlek bör vara följande,

- Personalkostnad för modersmåls lärare
- Årsarbetstiden är 1500 timmar
- Undervisningen pågår under 36 veckor
- Undervisning, 1 timme/ vecka
- För- och efterarbete, 1 timme/ vecka
- Undervisningsgrupp om 5 elever
- Läromedel och administration

Med en månadslön på 27,5 tkr innebär detta en kostnad per elev på 645 kr/ månad eller 5 805 kr/läsår (9 mån). Tilläggsbeloppet för modersmålsundervisningen föreslås vara på denna nivå under år 2013.